

LBRIS

We know
books

Ion Creangă

opere integrale

Povești
și povestiri

Ilustrații: Oana Voican

Ars Libri

Cuprins

Soacra cu trei nurori	3
Povești	3
Capra cu trei iezi.....	11
Punguța cu doi bani	20
Dănilă Prepeleac	25
Povestea porcului.....	38
Povestea lui Stan Pățitul	54
Povestea lui Harap-Alb.....	76
Fata babei și fata moșneagului	126
Ursul păcălit de vulpe	133
Poveste (Prostia omenească)	136
Povestiri	136
Moș Nichifor Coțcariul.....	140
Povestea unui om leneș	157
Moș Ion Roată și Unirea.....	160
Cinci pâni.....	165
Ioan Roată și Vodă Cuza.....	171
Păcală.....	177
GLOSAR	180

Soacra cu trei nurori

Era o dată o babă, care avea trei feciori nalți ca niște brazii și tari de virtute, dar slabi de minte.

O răzeșie destul de mare, casa bătrânească cu toată pojjia ei, o vie cu livadă frumoasă, vite și multe păseri alcătuiau gospodăria babei. Pe lângă acestea mai avea strânse și părăluțe albe pentru zile negre; căci lega paraua cu zece noduri și tremura după ban.

Pentru a nu răzleți feciorii de pe lângă sine, mai dură încă două case alăturate, una la dreapta și alta de-a stânga celei bătrânești. Dar tot atunci luă hotărâre nestrămutată a ține feciorii și viitoarele nurori pe lângă sine – în casa bătrânească – și a nu orândui nimic pentru împărțeală până aproape de moartea sa. Așa făcu; și-i râdea inima babei de bucurie când gândea numai cât de fericită are să fie, ajutată de feciori și mângâiată de viitoarele nurori. Ba de multe ori zicea în sine: „Voi privighea nurorile, le-oi pune la lucru, le-oi struni și nu le-oi lăsa nici pas a ieși din casă, în lipsa feciorilor mei. Soacră-mea – fie-i țărâna ușoară! – așa a făcut cu mine. Și bărbatu-meu – Dumnezeu să mi-l ierte! – nu s-a putut plânge că l-am înșelat, sau i-am risipit casa;... deși, câteodată erau bănuiele... și mă probozea... dar acum s-au trecut toate!”

Tustrei feciorii babei umblau în cărăușie și câștigau mulți bani. Celui mai mare îi veni vremea de însurat, și baba, simțind asta, umbla valvârtej să-i găsească mireasă; și în cinci sate, abia-abia putu nimeri una după placul ei: nu prea tânără, naltă și uscățivă, însă robace și supusă. Feciorul nu ieși din hotărârea maică-sii, nunta se făcu, și baba își luă cămeșa de soacră, ba încă netăiată la gură, care însemnează că soacra nu trebuie să fie cu gura mare și să tot cârtească de toate cele.

După ce s-a sfârșit nunta, feciorii s-au dus în treaba lor, iar nora rămase cu soacra. Chiar în acea zi, către seară, baba începu să puie la cale viața nurori-sa. Pentru babă, sita nouă

nu mai avea loc în cui. „De ce mi-am făcut clește? Ca să nu mă ard”, zicea ea. Apoi se suie iute în pod și scoboară de acolo un ștubeu cu pene rămase tocmai de la răposata soacră-sa, niște chite de cânepă și vreo două dimerlii de păsat.

– Iată ce am gândit eu ,noro, că poți lucra nopțile. Piua-i în căsoaia de alături, fusele în oboroc sub pat, iar furca după horn. Când te-ai sătura de strujit pene, vei pisa mălaiu; și când a veni bărbatu-tău de la drum, vom face plachie cu costițe de porc, de cele afumate, din pod, și Doamne, bine vom mânca! Acum deodată, până te-ai mai odihni, ie furca în brâu, și până mâni dimineată să gătești fuioarele aceste de tors, penele de strujit și mălaiul de pisat. Eu mă las puțin, că mi-a trecut ciolan peste ciolan cu nunta voastră. Dar tu să știi că eu dorm iepurește; și pe lângă iști doi ochi, mai am unul la ceafă, care șede purure deschis și cu care văd, și noaptea și ziua, tot ce se face prin casă. Ai înțeles ce ți-am spus?

– Da, mămucă . Numai ceva de mâncare...

– De mâncare? O ceapă, un usturoi și-o bucată de mămăligă rece din poliță sunt destul pentru o nevestă tânără ca tine... Lapte, brânză, unt și ouă de-am putè sclipui să ducem în târg ca să facem ceva parale; căci casa s-a mai îngreuiat cu un mâncău și eu nu vreau să-mi pierd comândul.

Apoi, când înseră, baba se culcă pe pat, cu fața la perete, ca să n-o supere lumina de la opaiț, mai dând a înțelege nurori-sa că are s-o privigheze; dar somnul o cuprinse îndată, și habar n-avea de ce face noră-sa. Pe când soacra horăia, dormind dusă, blajina noră migăia prin casă; acuș la strujit pene, acuș îmbăla tortul, acuș pisa mălaiul și-l vântura de buc. Și dacă *Enachi* se punea pe gene-i, ea îndată lua apă rece și-și spăla fața, ca nu cumva s-o vadă neadormita soacră și să-i bănuiască. Așa se munci biata noră până după miezul nopții; dar, despre ziuă, somnul o doborî, și adormi și ea între pene, caiere, fusele cu tort și bucul de mălai. Baba, care se culcase odată cu găinile, se sculă cu noaptea-n cap și începu a trânti și-a plesni prin casă, încât biata noră, care de-abia ațipise, de voie, de nevoie, trebui să se scoale, să sărute mâna

soacrei și să-i arate ce-a lucrat. Încet-încet, nora s-a dat la brazdă, și baba era mulțumită cu alegerea ce-a făcut. Peste câteva zile, căraușii sosesc, și tânăra nevestă, văzându-și bărbățelul, mai uită din cele necazuri!

Nu trece mult, și baba pune la cale și pe feciorul cel mijlociu, și-și ia un suflet de noră întocmai după chipul și asemănarea celei dintâi, cu deosebire numai că aceasta era mai în vârstă și ceva încrucișată, dar foc de harnică.

După nuntă, feciorii se duc iarăși în căraușie și nurorile rămân iar cu soacra acasă. După obicei, ea le dă de lucru cu măsură și, cum înserează, se culcă, spunând nurorilor să fie harnice și dându-le de grijă ca nu cumva să adoarmă, că le vede ochiul cel neadormit.

Nora cea mai mare tălmăci apoi celeilalte despre ochiul soacră-sa cel atoatevăzător, și așa, una pe alta se îndemneau la treabă, și lucrul ieșea gărlă din mâinile lor. Iară soacra huzurea de bine.

Dar binele, câteodată, așteaptă și rău. Nu trece tocmai mult, și vine vremea de însurat și feciorului cel mic. Baba însă voia cu orice chip să aibă o troiță nedespărțită de nurori... de aceea și chitise una de mai înainte. Dar nu-i totdeauna cum se chitește, ce-i și cum se nimerește. Într-o bună dimineață, feciorul mamei îi și aduce o noră pe cuptor. Baba se scarmână de cap, dă la deal, dă la vale, dar n-are ce face, și, de voie, de nevoie, nunta s-a făcut, și pace bună!

După nuntă, bărbații din nou se duc la treaba lor și nurorile rămân iar cu soacra acasă. Baba iarăși le dă de lucru cu măsură și, cum vine seara, se culcă după obicei. Cele două nurori, văzând pe cea mai tânără codindu-se la treabă, îi zic:

– Da' nu te tot codi, că mămuca ne vede.

– Cum? Eu o văd că doarme. Ce fel de treabă e aceasta? Noi să lucrăm, și ea să doarmă?!

Nu căuta că horăiește, zise cea mijlocie, mămuca are la ceafă un ochi neadormit, cu care vede tot ce facem, ș-apoi tu nu știi cine-i mămuca, n-ai mâncat niciodată moarea ei.

– La ceafă?... vede toate?... n-am mâncat moarea ei?... Bine că mi-am adus aminte... Dar ce mâncăm noi, fetelor hăi?

— Ia, răbdări prăjite, dragă cumnătică... Iar dacă ești flămândă, ia și tu o bucată de mămăligă din colțar și cu niște ceapă și mănâncă.

— Ceapă cu mămăligă? D-apoi neam de neamul meu n-a mâncat așa bucate! Da' slănină nu-i în pod? unt nu-i? ouă nu sunt?

— Ba sunt de toate, ziseră cele două, dar sunt ale mămucăi.

— Eu cred că tot ce-i a mămucăi e ș-al nostru și ce-i al nostru e ș-al ei. Fetelor hăi! S-a trecut de șagă. Voi lucrați, că eu mă duc să pregătesc ceva de-a mâncării, știi cole, ceva mai omenește; ș-acuși vă chem și pe voi.

— Doamne, ce vorbă ți-a ieșit din gură! ziseră cele două. Vrei să ne-aprindem paie în cap? să ne zvârlă baba pe drum?

— Las' dacă v-a durea capul! Când v-a întreba pe voi, să dați vina pe mine și să lăsați să vorbesc eu pentru toate.

— Apoi dar... dăă! fă cum știi; numai să nu ne bagi și pe noi în belea.

— Hai, fetelor, tăceți, gura vă meargă; că nu-i bună pacea, și mi-e dragă gâlceava. Și iese cântând:

Vai, săracul omul prost,

Bun odor la cas-a fost!

Nu trece nici un ceas la mijloc, ș-un cuptor de plăcinte, câțiva pui pârpăliți în frigare și prăjiți în unt, o străchinoaie de brânză cu smântână și mămăliguța erau gata. Apoi iute cheamă și pe celelalte două în bordei, și se pun la masă cu toatele.

— Hai, fetelor, mâncați bine și pe Domnul lăudați, că eu mă reped în cramă s-aduc și un cofăiel de vin, ca să meargă plăcintele aceste mai bine pe gât.

După ce-au mâncat ș-au băut bine, le-au venit a cânta, ca rusului din gura gârliciului:

Soacră, soacră, poamă acră,

De te-ai coace cât te-ai coace,

Dulce tot nu te-i mai face;

De te-ai coace toată toamna,

Ești mai acră decât coarna;

De te-ai coace-un an ș-o vară,

Tot ești acră și amară;

Șezi în unghi ca un junghi.

Ș-au mâncat, ș-au băut, ș-au cântat până au adormit cu toatele pe loc.

Când se scoală baba în zori de ziuă, ia nurori dacă ai de unde. Iese afară speriată, dă încolo, dă pe dincolo, și când intră în bordei, ce să vadă? bieteles nurori jeleau pe soacră-sa... Pene împrăștiate pe jos, fărâșuri, blide aruncate în toate părțile, cofăielul de vin răsturnat, ticăloșie mare!...

– Da' ce-i acolo? strigă baba înspăimântată. Nurorile atunci sar arse în picioare; și cele mari încep a tremura de frică, cum e varga, și lasă capul în jos de rușine. Iar cea cu pricina răspunde:

– Da' bine, mămuică, nu știi c-au venit tătuca și cu mămuca, și le-am făcut de mâncare, și le-am scos un cofăiel de vin, și de aceea ne-am chefăluit și noi oleacă. Iaca, chiar mai dineoarea s-au dus.

– Și m-au văzut cuscii cum dormeam?

– D-apoi cum să nu te vază, mămuică?!

– Ș-apoi de ce nu m-ați sculat? Mânca-v-ar ciuma să vă mănânce!

– D-apoi dă, mămuică, fetele aceste au spus că d-ta vezi tot; și de aceea am gândit că ești mânioasă pe tătuca și pe mămuca, de nu te scoli. Și ei erau așa de mânăniți, de mai nu le-a ticnit mâncarea.

– Ei, lasă, ticăloaselor, că vă voiu doabzăla eu de acum înainte!

Și de atunci nurorile n-au mai avut zi bună în casă cu baba. Când își aducea ea aminte de puicile cele nadolence și boghete, de vinișorul din cramă, de risipa ce s-a făcut cu munca ei, și c-au văzut-o cuscii dormind așa lăfăiată, cum era, crăpa de ciudă și rodea în nurori, cum roade cariul în lemn.

Se lehametiseră până și cele două de gura cea rea a babei; și cea mai tânără găsi acum prilej să-i facă pe obraz și să orânduiască totodată și moștenirea babei prin o diată nemaipomenită până atunci, și iată cum:

– Cumnatelor, zise ea într-o zi, când se aflau singure în vie. Nu putem trăi în casa aceasta de n-om face toate chipurile să scăpăm de hârca de babă.

– Ei, cum?

– Să faceți cum v-oi învăța eu, și habar să n-aveți.

– Ce să facem? întrebă cea mai mare.

– Ia, să dăm busta în casă la babă, și tu s-o iei de cânepa dracului și s-o trăsnești cu capul de peretele cel despre răsărit, cât îi putea; tot așa să faci și tu cu capul babei, de peretele cel despre apus, și-apoi ce i-oi mai face și eu, veți vedea voi.

– D-apoi când or veni ai noștri?

– Atunci, voi să vă faceți moarte-n păpușoi, să nu spuneți nici laie, nici bălaie. Oi vorbi eu și cu dânșii, și las' dacă va fi ceva!

Se înduplecară și cele două, intrară cu toatele în casă; luară pe babă de păr și-o izbiră cu capul de pereți până i-l dogiră. Apoi cea mai tânără, fiind mai șugubață decât cele două, trânteste baba în mijlocul casei și-o frământă cu picioarele, și-o ghigosește ca pe dânsa; apoi îi scoate limba afară, i-o străpunge cu acul și i-o presură cu sare și cu piper, așa că limba îndată se umflă, și biata soacră nu mai putu zice nici cârc! și, slabă și stâlcită cum era, căzu la pat bolnavă de moarte. Apoi nurorile, după sfătuirea celei cu pricina, așezară baba într-un așternut curat, ca să-și mai aducă aminte de când era mireasă; și după aceasta începură a scoate din lada babei valuri de pânză, a-și da ghiont una alteia și a vorbi despre stârlici, toiag, năsalie, poduri, paraua din mâna mortului, despre găinile ori oaia de dat peste groapă, despre strigoi și câte alte năzdrăvăanii înfiorătoare, încât numai aceste erau de ajuns, ba și de întrecut, s-o vâre în groapă pe biata babă.

Iaca fericirea visată de mai înainte cum s-a împlinit!

Pe când se petreceau aceste, iaca s-aud scârțâind niște care: bărbații veneau. Nevestele lor le ies întru întâmpinare și, după sfătuirea celei mai tinere, de la poartă s-aruncă în gâtul bărbaților și încep a-i lua cu vorba și a-i dezmierda care de care mai măgulitor.

– Da' ce face mămuca? Întrebare cu toții deodată când dejugau boii.

– Mămuca, le luă cea mai tânără vorba din gură, mămuca nu face bine ce face; are de gând să ne lase sănătate, sărmana.

– Cum? ziseră barbații înspăimântați, scăpând restelele din mână.

– Cum? Ia, sunt vreo cinci-șase zile de când a fost să ducă vițeeii la suhat, și un vânt rău pesemne a dat peste dânsa, sărmana! ielele i-au luat gura și picioarele.

Fiii se reped atunci cu toții în casă la patul mâne-sa; dar biata babă era umflată cât o butie și nici nu putea blești măcar din gură; simțirea însă nu și-o pierduse de tot. Și, văzându-i, își mișcă puțin mâna și arată la nora cea mare și la peretele despre răsărit, apoi arată pe cea mijlocie și peretele despre apus; pe urmă pe cea mai tânără și jos în mijlocul casei; după aceea de-abia putu aduce puțin mâna spre gură și îndată căzu într-un leșin grozav.

Toți plâneau și nu se puteau dumeri despre semnele ce face mama lor. Atunci nora cea tânără zise, prefăcându-se că plânge și ea:

– Da' nu înțelegeți ce vrea mămuca?

– Nu, ziseră ei.

– Biata mămuca lasă cu limbă de moarte: că fratele cel mare să ia locul și casa cea despre răsărit; cel mijlociu, cea despre apus; iară noi, ca mezini ce suntem, să rămânem aici, în casa bătrânească.

– Că bine mai zici tu, nevestă, răspunse bărbatu-său.

Atunci ceilalți, nemaivând încotro șovăi, diata rămase bună făcută.

Baba muri chiar în acea zi, și nurorile, despletite, o boceau de vuia satul. Apoi, peste două zile, o îngropară cu cinste mare, și toate femeile din sat și de prin meleagurile vecine vorbeau despre soacra cu trei nurori și ziceau: „Ferice de dânsa c-a murit, că știu că are cine-o boci!”

Capra cu trei iezi

Era odată o capră care avea trei iezi. Iedul cel mare și cu cel mijlociu dau prin băț de obraznici de erau, iară cel mic era harnic și cuminte. Vorba ceea: Sunt cinci degete la o mână și nu seamănă toate unul cu altul.

Într-o zi, capra chemă iezii de pe afară și le zice:

– Dragii mamei copilași, eu mă duc în pădure, ca să mai aduc ceva de ale mâncării. Dar voi încuiеți ușa după mine, ascultați unul de altul și nu cumva să deschideți până ce nu-ți auzi glasul meu. Când voi veni eu, am să vă dau de știre, ca să mă cunoașteți, ș-am să vă spun așa:

*Trei iezi cucuiеți,
Mamei ușa descuiеți,
Că mama v-aduce vouă:*

Frunze-n buze,

Lapte-n țâțe,

Drob de sare

În spinare,

Mălăieș

În călcăieș,

Smoc de flori

Pe subsuori.

– Auzit-ați ce am spus eu?

– Da, mămucă, ziseră iezii.

– Pot să am nădejde în voi?

– Să n-ai nici o grijă, mămucă, apucară cu gura înainte cei mai mari. Noi suntem o dată băieți și ce-am vorbit odată, vorbit rămâne.

Dacă-i așa, apoi veniți să vă sărute mama! Dumnezeu să vă apere de cele rele și mai rămâneți cu bine!

– Mergi sănătoasă, mămucă – zise cel mic, cu lacrimi în ochi – și Dumnezeu să-ți ajute ca să te întorni cu bine, și să ne aduci de mâncare.

Apoi capra iese și se duce în treaba ei. Iar iezii închid

LIBRIS | We know books

ușa după dânsa și trag zăvorul. Dar vorba veche: „Păreții au urechi și fereștile ochi.” Un dușman de – lup ș-apoi știți care? – chiar cumătrul caprei, care de mult pândea vreme cu prilej ca să pape iezii, trăgea cu urechea la păretele din dosul casei, când vorbea capra cu dânșii.

„Bun! Zise el în gândul său. Ia acu mi-i timpul... De i-ar împinge păcatul să-mi deschidă ușa, halal să-mi fie! Știu că i-aș cârnoși și i-aș jumuli!” Cum zice, și vine la ușă; și cum vine, și începe:

*Trei iezi cucuieți,
Mamei ușa descuieți,
Că mama v-duce vouă:
Frunze-n buze,
Lapte-n țâțe,
Drob de sare
În spinare,
Mălăieș
În călcăieș,
Smoc de flori
Pe subsuori.*

– Hai! Deschideți cu fuga, dragii mamei, cu fuga!

– Ia! băieți – zise cel mai mare – săriți și deschideți ușa, că vine mama cu de mâncare.

– Sărăcuțul de mine! Zise cel mic. Să nu cumva să faceți pozna să deschideți, că-i vai de noi! Asta nu-i mămuca. Eu o cunosc de pe glas: glasul ei nu-i așa de gros și răgușit, ci-i mai subțire și mai frumos!

Auzind acestea, lupul se duse la un fierar și se puse să-i ascută limba și dinții pentru a-și subția glasul, ș-apoi întorcându-se începu iar:

*Trei iezi cucuieți,
Mamei ușa descuieți...*

– Ei, vedeți – zise iară cel mare – dacă mă potrivesc eu vouă? Nu-i mămuca, nu-i mămuca. D-apoi cine-i, dacă nu-i ea? Că doar și eu am urechi. Mă duc să-i deschid.

– Bădică! bădică! – zise iarăși cel mic – ascultați-mă și pe mine! Poate mai de apoi a veni cineva și a zice:

Deschideți ușa
Că vine mătușa!

We know
books

Ș-atunci voi trebuie numaidecât să deschideți? D-apoi nu știți că mătușa-i moartă de când lupii albi și s-a făcut oale și ulcioare, sărmana?

– Apoi dă! Nu spun eu bine? zise cel mare. Ia de atunci e rău în lume, de când a ajuns coada să fie cap... Dacă te-ai potrivi tu acestora, îi ținea mult și bine pe mămuca afară. Eu unul mă duc să deschid...

Atunci mezinul se vâcă iute în horn și sprijinit cu picioarele de prichici și cu nasul de funingine, tace ca peștele și tremură ca varga de frică. Dar frica-i din rai, sărmana! Asemene cel mijlociu, țuști! iute sub un chersin; se înghemuiește acolo cum poate, tace ca pământul, și-i tremură carnea pe dânsul de frică: fuga-i rușinoasă, da-i sănătoasă!... Însă cel mare se dă după ușă, și – să tragă, să nu tragă? În sfârșit trage zăvorul... Când ia! ...ce să vadă? Ș-apoi mai are când vedè?...căci lupului îi scăpărau ochii și-i sfârâia gâtlejul de flământ ce erea. Și nici una nici două, haț! pe ied de gât, îi rătează capul pe loc, și-l mănâncă așa de iute și cu așa poftă, de-ți părea că nici pe o măsea n-are ce pune. Apoi se linge frumușel pe bot și începe a se învărti prin casă cu neastâmpăr, zicând:

– Nu știu, părerea m-a amăgit, ori am auzit mai multe glasuri? Dar ce Dumnezeu?! Parc-au intrat în pământ... Unde să fie, unde să fie?

Se ițește el pe colo, se ițește pe dincolo, dar pace bună! iezii nu-s nicăiri!

– Mă!... că mare minune-i și asta... dar nici acasă n-am de coasă... ia să mai odihnesc oleacă ieste bătrânețe.

Apoi se îndoiaie de șele cam cu greu și se pune pe chersin. Și când s-a pus pe chersin, nu știu cum s-a făcut că, ori chersinul a crăpat, ori cumătrul a strănutat... Atunci iedul de sub chersin, să nu tacă? –Îl păstă păcatul și-l mânca spinarea, sărăcuțul:

– Să-ți fie de bine, nănașule!

– A!... ghidi, ghidi! ghiduș ce ești! Aici mi-ai fost! Ia